[2022] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 725

ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਰਾਹੀਂ

ਬਨਾਮ

ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਅਤੇ ਹੋਰ

(ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰਬਰ 477 ਦਾ 2018)

ਮਈ 19, 2022

[ਏ. ਐਮ. ਖਾਨਵਿਲਕਰ ਅਤੇ ਸੰਜੈ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਸਜ਼ਾ/ਸਜ਼ਾਈ:

ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ – ਰਸਤੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਸਬੰਧੀ ਝਗੜੇ ਦੀ ਘਟਨਾ – ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1-ਦੋਸ਼ੀ ਨੇ 65 ਸਾਲਾ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮੁੱਕਾ ਮਾਰਿਆ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ – ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ 304 ਭਾਗ II ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ – ਪਰੰਤੂ, ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਜਵਾਬੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਮੁੱਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੀ ਮੁੱਕਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੱਗਾ, ਕਿ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਰੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਨਾ ਹੀ ਪਿਛਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ, ਜਵਾਬੀ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਪਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਜਾਨਬੁੱਝ ਕੇ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ 323 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਰੁ. 1000/- ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ – ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ – ਫੈਸਲਾ: ਦੋਸ਼ੀ, 25 ਸਾਲਾ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਬਹੁਤ ਜਿਆਦਾ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਿੱਟ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਹੱਥ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਥਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ – ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਦੁੱਗਣੇ ਆਦਮੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨੰਗੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ, ਪੀੜਤ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਵਾਰ ਕੀਤਾ – ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਅਣਚਾਹਿਆ ਨਤੀਜਾ ਫਿਰ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨਯੋਗ ਸੀ – ਭਾਵੇਂ ਨੁਕਸਾਨ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਰਾਦਾ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਗੰਭੀਰ ਚੋਟ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵਧੀਆ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ – ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਹਲਕੀ ਸਜ਼ਾ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨਿਤ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਘਟਾਉਂਦੀ ਹੈ – ਅਪੀਲ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤਕ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣਾ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਅਤੇ ਨਾਕਾਫੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ – ਇਸ ਲਈ, ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕਠੋਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣੀ – ਸਮੀਖਿਆ – ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਸਿੱਧਾਂਤ.

ਪਰਯਾਪਤ ਸਜ਼ਾ – ਲਗਾਉਣੀ – ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ – ਫੈਸਲਾ: ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਅਤੇ 725

ਸਜ਼ਾ – ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਜੁਰਮ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸਜ਼ਾ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਨਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਆਂਸ਼ਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮੰਨਦਿਆਂ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ

ਫੈਸਲਾ: 1.1 ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਸੱਟ ਦੀ ਕਿਸਮ ਕੀ ਹੈ। ਇਸ

ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨੰਗੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੱਟ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਹਿਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੱਠਭੇੜ ਵਿੱਚ, ਹੋਰ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣਗੇ ਪਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਏ ਹੋਣਗੇ। ਪਿਛਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਘਾਟ, ਨੰਗੇ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤਿਆ ਨਾ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਹੋਏ ਅਚਾਨਕ ਝਗੜੇ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਮੀਖਿਆ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 17-18]

1.2 ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਹਿਲੂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲੈਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੁੱਟ ਗਏ ਜਾਪਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਫਿਟਨੈਸ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਸੀ, ਜੋ ਲੰਬਾ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਦਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੱਟ ਕਿੰਨਾ ਬਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਸੱਟ ਉਸੇ ਸਰੀਰਕ ਸਥਿਤੀ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਇੱਕ 65 ਸਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ, ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਦੁੱਗਣੇ ਤੋਂ ਵੱਧ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਸੱਟ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਅਣਜਾਣਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਯਾਦ ਦਿਵਾਉਣੀ ਪਵੇ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੱਟ ਕਿੰਨੀ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਗੁੱਸਾ ਖੋਹ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਖੋਹ ਜਾਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਸਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਦਾਰਤਾ ਵਿਖਾਈ ਸੀ ਜਦੋਂ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਸਾਧਾਰਣ ਚੋਟ ਦੇ ਜੁਰਮ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਧਾਰਾ 323 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ, ਕੇਵਲ ਸਮੇਂ ਦੇ ਗੁਜ਼ਰਨ ਨਾਲ ਰੁ. 1,000/- ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਪਰਯਾਪਤ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸੱਟ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗੁਆ ਲਈ ਹੈ। ਹੱਥ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਥਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇੱਕ ਬਾਕਸਰ, ਪਹਿਲਵਾਨ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਸਰੀਰਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਫਿਟ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਇੱਕ ਸੱਟ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਰੀਰਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਫਿਟ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਵੱਧ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਸੱਟ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇੱਕ ਵਾਰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਸੱਟ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਮੰਨਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਉਪਚਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 24]

1.3 ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਖ਼ਤ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਜੋ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸਜ਼ਾ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਇਕ ਨਿਵਾਰਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਕਿ ਇਹ ਅੱਖ ਦੇ ਬਦਲੇ ਅੱਖ ਜਾਂ ਦੰਦ ਦੇ ਬਦਲੇ ਦੰਦ ਹੋਵੇ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੈਂਦਾ ਹੈ; ਜਦੋਂਕਿ ਬੇਜਾ ਸਖ਼ਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸਮੂਹਿਕ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਉਠਾਉਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 25]

1.4 ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੇਜਾ ਹਮਦਰਦੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ 'ਚ ਜਨਤਾ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਘਟਾਏਗੀ। ਸਮਾਜ ਗੰਭੀਰ ਧਮਕੀਆਂ ਅਧੀਨ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤਕ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਖਮੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀਆਂ, ਤਾਂ ਜਖਮੀ ਨਿੱਜੀ ਬਦਲੇ ਵੱਲ ਮੁੜ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਹਰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅੰਜਾਮ ਦੇਣ ਜਾਂ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਚਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਜ਼ਾ ਬੇਤੁੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਉਸ ਅਤਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਬਰਬਰਤਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 26]

1.5 ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੀ ਦਾਰਸ਼ਨਿਕਤਾ ਦਾ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ 'ਚ ਇੱਕ ਧੱਕਾ ਪਾਇਆ ਹੈ ਬਲਕਿ ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ 'ਚ ਵੀ ਇੱਕ ਖੋਖਲਾਪਣ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੁਧਾਰ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 28][738-F] 1.6 ਜਦੋਂ ਇੱਕ 25 ਸਾਲਾ ਮੁੰਡਾ, ਜੋ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਸੀ, ਇੱਕ ਆਦਮੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਦੁੱਗਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨੰਗੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਇੱਕ

ਗੰਭੀਰ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਣਚਾਹੇ ਨਤੀਜੇ ਦੀ ਹਾਨੀ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੌਂਪੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਚਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਸੀ। ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣੇਗਾ ਇਹ ਇੱਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ ਸਿਰਫ ਧਾਰਾ 323 ਆਈਪੀਸੀ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਦਰਭ 'ਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਵੀ ਹਾਨੀ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਰਾਦਾ ਨਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਗੰਭੀਰ ਚੋਟ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵਧੀਆ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਕਿ 26 ਸਾਲ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਕ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣਾ ਇਕ ਅਨੁਪਾਤਹੀਣ ਅਤੇ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ। [ਪੈਰਾ 32]

1.7 ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧੀ ਬਿਨਾ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂ ਅਪੇਕਸ਼ਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਪੀੜਿਤ ਅਪਮਾਨਿਤ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਸਟਮ ਪੀੜਿਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੀੜਿਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਉਦਾਸੀਨਤਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੀੜਿਤ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 35]

1.8 ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਅੱਗੇ ਵਧੀ, ਕਿਵੇਂ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦਖਲ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਬੰਧਿਤ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦਾ ਢੰਗ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਹਿਚਕਿਚਾਹਟ ਸਭ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਇਸ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਭਾਰ ਪਾਇਆ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 323 ਅਧੀਨ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਹੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸ਼ੱਕ ਦੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੋਟ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਸਿਰਫ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾ ਕੇ ਅਤੇ ਜਵਾਬੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਛੱਡ ਦੇਣਾ। ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹੋਣ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੱਥ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ। ਇਸ ਲਈ, ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕਠੋਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ। [ਪੈਰਾ 38-40][742-D-F] ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਰਿਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੀਨਾ ਬਨਾਮ ਘਾਸੀ (2014) 8 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 918 : [2014] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 857; ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1958) ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1495; ਸੁਨੀਲ ਦੱਤ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (2014) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 375 : [2013] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1000; ਪਰਵਿੰਦਰ ਕੰਸਲ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਦੀ ਰਾਜ (2020) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 685; ਮੱਲਿਕਾਰਜੁਨ ਕੋਡਾਗਲੀ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ & ਓਰਸ. (2019) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 752 : [2018] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1; ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (2015) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 449; ਜੈ ਕੁਮਾਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (1999) 5 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 1 : [1999] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 426; ਸੁਮੇਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਸੁਰਜਭਾਨ ਸਿੰਘ (2014) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 323 : [2014] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 882; ਰਾਜਵੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (1996) 2 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 175 : [1995] 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 195; ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੱਪਾ (2000) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 75 : [2000] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 761; ਸ਼ਿਆਮ ਨਾਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਦਿੱਲੀ) (2013) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 77 : [2013] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 951; ਰਤੀਰਾਮ ਬਨਾਮ ਐਮ.ਪੀ. ਰਾਜ (2012) 4 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 516 : [2012] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496; ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜ (2013) 7 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 545 : [2013] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 104; ਅਲਿਸਟਰ ਐਂਥਨੀ ਪਰੇਰਾ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ AIR 2012 ਐਸ.ਸੀ. 3802 : [2012] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 145; ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ & ਓਰਸ. ਬਨਾਮ ਆਸ਼ੀਸ਼ ਮਿਸ਼ਰਾ @ ਮੋਨੂ & ਅਨਰ. 2022 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਐਸ.ਸੀ. 453; ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਨਵਾਰੀ ਲਾਲ & ਅਨਰ. ਫੈਸਲਾ 8.4.2022; ਸੋਮਨਾਥ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲ ਰਾਜ (2013) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 382 : [2012] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1155 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਪੇਨ ਬਨਾਮ ਟੈਨੇਸੀ 501 ਯੂ.ਐਸ. 808 (1991); ਬੂਥ ਬਨਾਮ ਮੈਰੀਲੈਂਡ 482 ਯੂ.ਐਸ. 496 (1987); ਸਨਾਇਡਰ ਬਨਾਮ ਮੈਸਾਚੂਸੇਟਸ 291 ਯੂ.ਐਸ. 97 (1934) – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸ਼੍ਰੀ ਪੀ. ਬਾਬੁਲੂ ਰੈੱਡੀ ਫਾਉਂਡੇਸ਼ਨ ਲੈਕਚਰ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੀੜਿਤ – ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪਾਸਾ ਵੱਲੋਂ ਡਾ. ਜਸਟਿਸ ਏ.ਐਸ.

ਆਨੰਦ, ਜੱਜ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸਨ) (1998) 1 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. (ਜਰਨਲ) 3. ਹੈਦਰਾਬਾਦ ਵਿੱਚ 28ਵੀਂ ਸਤੰਬਰ 1997 ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

[2018] 13 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1 ਪੈਰਾ 22 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2015] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 449 ਪੈਰਾ 23 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1999] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 426 ਪੈਰਾ 25 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2014] 5 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 882 ਪੈਰਾ 26 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[1995] 6 ਸੁਪਲ. ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 195 ਪੈਰਾ 26 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2000] 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 761 ਪੈਰਾ 27 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2013] 8 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 951 ਪੈਰਾ 28 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2012] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 496 ਪੈਰਾ 29 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2013] 4 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 104 ਪੈਰਾ 29 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2012] 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 145 ਪੈਰਾ 29 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

[2012] 11 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1155 ਪੈਰਾ 31 ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਤੀ ਅਧਿਕਾਰਤਾ: ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰ. 477 ਦੀ 2018 ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿ. ਏ. ਨੰ. 60 ਦੀ 2007.

ਇਸ ਮਾਣਯੋਗ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ 15.05.2018 ਨੂੰ ਪਾਸ ਹੋਏ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ, ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 60 ਦੀ 2007.

ਨਾਲ

ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰ. 478 ਦੀ 2018 ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿ. ਏ. ਨੰ.58 ਦੀ 2007 ਅਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ (ਕ੍ਰਿ.) ਨੰ. 479 ਦੀ 2018 ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿ. ਏ. ਨੰ. 59 ਦੀ 2007.

ਸਿਧਾਰਥ ਲੂਥਰਾ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟ, ਸੁਧੀਰ ਵਾਲੀਆ, ਮਿਸ ਨਿਹਾਰਿਕਾ ਅਹਲੂਵਾਲੀਆ, ਮਿਸ ਸਨੇਹ ਕੋਹਲੀ, ਮਿਸ ਸੁਭੰਗਨੀ ਜੈਨ, ਮਿਸ ਅੰਬਿਕਾ ਅਤਰੇ, ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਅਤਰੇ, ਮਿਸ ਜਯੋਤੀ ਮੰਦੀਰੱਤਾ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਯਾਚੀ ਲਈ।

ਡਾ. ਅਭਿਸ਼ੇਕ ਮਨੂ ਸਿੰਘਵੀ, ਆਰ. ਬਸੰਤ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡਵੋਕੇਟਸ, ਮਨੂ ਸ਼ਰਮਾ, ਮਿਸ ਤਰੰਨੁਮ ਚੀਮਾ, ਅਮਿਤ ਭੰਡਾਰੀ, ਏ. ਕਾਰਥਿਕ, ਗੌਰਵ ਖੰਨਾ, ਮਿਸ ਰਿਧਿਮਾ ਮੰਧਾਰ, ਕਾਰਥਿਕ ਖੰਨਾ, ਵਿਜੇ ਸਿੰਘ, ਮਿਸ ਸਮ੍ਰਿਤੀ ਸੁਰੇਸ਼, ਸਾਕੇਤ ਕਸਿਭਟਲਾ, ਅਰਸ਼ ਖਾਨ, ਅਕਸ਼ੈ ਸਹਾਇ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਜਵਾਬੀ ਲਈ।

ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ

ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ ਵੱਲੋਂ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ

ਪਿਛੋਕੜ:

1. ਮੂਲ ਵਿਵਾਦ 27.12.1988 ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ('ਆਈਪੀਸੀ' ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਦੀ ਧਾਰਾ 304/34 ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਟਿਆਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪੀ.ਐਸ. ਕੋਤਵਾਲੀ ਦੇ ਸਬ-ਇੰਸਪੈਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਦਰਜ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਤੋਂ ਉਤਪੰਨ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਬੱਟੀਆਂ ਵਾਲਾ ਚੌਕ ਦੇ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਲਾਈਟ ਦੇ ਕੋਲ ਦੁਪਹਿਰ 12:30 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਇੱਕ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੀ ਜਸਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ) ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ (ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਕ੍ਰਮਵਾਰ) ਮ੍ਰਿਤਕ, ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਲ ਇੱਕ ਮਾਰੁਤੀ ਕਾਰ ਵਿੱਚ ਯਾਤਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਜਾਹਿਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਰਸਤੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਬਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਵਿਵਾਦ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾ ਦੋਸ਼ੀ (ਪਹਿਲਾ ਜਵਾਬਦੇਹ) ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ, ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗੱਡੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਖਿੱਚਿਆ ਅਤੇ ਮੁੱਕੇ ਮਾਰੇ। ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਦੇ ਹਸਤਕਸ਼ੇਪ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਾਲ ਦੂਜਾ ਦੋਸ਼ੀ (ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2) (ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ) ਵੀ ਗੱਡੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਆਇਆ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਮੁੱਕੇ ਮਾਰੇ। ਇਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਕਾਰ ਦੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਕੱਢ ਲਿਆ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ ਤੋਂ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਪੀਡਬਲਿਊ-3 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-4 ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਰਿਕਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਜਿੱਥੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ।

2. ਡਾ. ਜਤਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਸਦਾਨਾ (ਪੀਡਬਲਿਊ-2) ਵੱਲੋਂ ਇੱਕ ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਨੇ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸੱਟਾਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੁੰਦ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਰੇ ਆਪਣੀ ਰਾਇ ਰਾਖਵੀ ਰੱਖੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਥੋਲੋਜਿਸਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਪੈਥੋਲੋਜਿਸਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਤੀ 09.01.1989 ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਦਿਲ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਪੈਥੋਲੋਜੀ ਨੂੰ ਨੋਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਪੈਥੋਲੋਜਿਸਟ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ, ਪੀਡਬਲਿਊ-2 ਨੇ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਨਿਸਚਿਤ ਰਾਇ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਪੀਡਬਲਿਊ-2 ਨੇ 11.01.1989 ਨੂੰ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸਿਵਲ ਸਰਜਨ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ਕੇਸ ਨੂੰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਮਾਹਰ, ਸਰਕਾਰੀ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ, ਪਟਿਆਲਾ ਨੂੰ ਰੈਫਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਛੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਮੈਡੀਕਲ ਬੋਰਡ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਅਤੇ ਪੀਡਬਲਿਊ-2 ਵਜੋਂ ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪਰ ਪੀਡਬਲਿਊ-1 ਵੱਲੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਖੇਪ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਅਭਿਯੋਗ ਵੱਲੋਂ ਹੋਰ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਮੰਗਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

3. ਇੱਕ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਮਿਤੀ 06.03.1989 ਨੂੰ 14.07.1989 ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਖਿਲਾਫ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਟਰਾਇਲ ਦੌਰਾਨ, ਸੈਸ਼ਨ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕੋਡ, 1973 (ਇਸ ਨੂੰ 'ਕ੍ਰਿ.ਪ੍ਰੋ.ਸੀ.' ਕਿਹਾ ਜਾਵੇਗਾ) ਦੀ ਧਾਰਾ 319 ਅਧੀਨ ਆਪਣੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਟਰਾਇਲ ਲਈ ਬੁਲਾਇਆ। ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਵੀ ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 302/324/323 ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਧਾਰਾ 34 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿੱਜੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀ। ਦੋਨੋਂ ਮਾਮਲੇ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਤੇ 20.08.1994 ਨੂੰ ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਤੋਂ ਉੱਠਣ ਵਾਲੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਅਧੀਨ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਭਾਗ I ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਜਦਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਖਿਲਾਫ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302 ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਖਿਲਾਫ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 302/34 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਖਿਲਾਫ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 323/34 ਅਧੀਨ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਦੋਸ਼ ਤੈਅ ਕੀਤੇ ਗਏ।

4. ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਟਰਾਇਲ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਮਿਤੀ 22.09.1999 ਨਾਲ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਟਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਤ ਸਬਡੁਰਲ ਹੈਮਰੇਜ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਤਣਾਅ ਕਾਰਨ ਅਚਾਨਕ ਕਾਰਡਿਅਕ ਅਰੈਸਟ ਦਾ ਸਾਮਨਾ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਹ ਡਿੱਗ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਖਰੋਚਾਂ ਮਿਲੀਆਂ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਬਡੁਰਲ ਹੈਮਰੇਜ ਹੋਇਆ। ਮੌਤ ਹਿੰਸਾ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ ਪਰ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ

ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਕਦੋਂ ਹੋਈ।

5. ਰਾਜ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੋਵੇਂ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਪੀਲਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਮਿਤੀ 01.12.2006 ਅਨੁਸਾਰ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵੱਖਰੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਭਾਗ II ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ, ਜੋ ਕਿ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-1 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਿਊ-2 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਅਨੁਸਾਰ, ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਕਾਰਡਿਅਕ ਫੇਲਿਅਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਕਾਰਡਿਅਕ ਸਥਿਤੀ ਬਹੁਤ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਖੋਪੜੀ ਖੋਲ੍ਹਣ 'ਤੇ, ਖੱਬੇ ਪੈਰੀਟਲ ਖੇਤਰ ਅਤੇ ਦਿਮਾਗ 'ਤੇ ਸਬਡੁਰਲ ਹੈਮਰੇਜ ਮੌਜੂਦ ਸੀ। ਇਹ ਹੈਮਰੇਜ ਸੀ ਜਿਸ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ ਅਤੇ ਕਾਰਡਿਅਕ ਅਰੈਸਟ ਨਹੀਂ। ਜਿਹੜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੰਬਰ 2 ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਭਾਗ II ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਧਾਰਾ 34 ਅਤੇ ਧਾਰਾ 323 ਅਧੀਨ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ।

6. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਅੱਗੇ ਦੋਨੋਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਤਿੰਨ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾਖਲ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

7. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ, ਜਿਥੇ ਇਹ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸੀ। ਸਿਰਫ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਿ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ, ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਵਿਚਕਾਰ ਸੰਬੰਧ ਸੀ, ਅਤੇ ਹੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਚਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ, ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲ ਸਕਦਾ ਕਿ ਮਾਮਲਾ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

8. ਪੋਸਟ-ਮਾਰਟਮ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਜਾਂਚਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਿਰਫ ਦੋ ਬਾਹਰੀ ਸੱਟਾਂ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਿਆ – ਇੱਕ ਸਮਾਂ ਖੇਤਰ ਤੇ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਖੱਬੇ ਘੁੱਟਣੇ ਤੇ, ਅਤੇ ਦੋਵੇਂ ਰਗੜਾਂ ਸਨ। ਡਾਕਟਰਾਂ ਨੇ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਦੂਜੀ ਸੱਟ ਗਿਰਨ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਅਤੇ ਵੀ ਪੀੜਤ ਦੇ ਘੁੱਟਣਿਆਂ ਤੇ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੇ ਜਦੋਂ ਮੁੱਕਾ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਸੰਭਵਤ: ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁੱਕੇ ਮਾਰੇ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਲੱਗਾ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਚੂਕ ਗਏ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਉਸ ਅਵਲੋਕਨ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤੀ ਨਹੀਂ ਜਤਾਈ ਕਿ ਮੌਤ ਉਪ-ਮਸਤਿਸ਼ਕ ਰਕਤਸ੍ਰਾਵ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਕਿ ਦਿਲ ਦੇ ਦੌਰੇ ਕਾਰਨ। ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਬਾਰੇ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤਤਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ, ਨਾ ਹੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਪਿਛਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਜੋ ਹੋਇਆ ਉਹ ਇੱਕ ਅਚਾਨਕ ਝਗੜੇ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਸੀ।

9. ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਖਿਲਾਫ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਾ ਹੋਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਿਰਫ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਦਾ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨਾਲ ਮੌਜੂਦ ਹੋਣਾ ਆਮ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 323 ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਵੀ, ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 2 ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ।

10. ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਕਮੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੱਕਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਦੋਸ਼ੀ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ, ਅਤੇ ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਨਤੀਜਾ ਜੋ ਸਵੀਕਾਰਯ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਉਹ ਸੀ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੇ ਗੁਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਜਾਣਬੁੱਝ ਕੇ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਈ ਜੋ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 323 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਅਤੇ ਇੱਕ ਸੈਲੀਬ੍ਰਿਟੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਸੈਲੀਬ੍ਰਿਟੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅਣਦੇਖਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ 'ਤੇ, ਸਿਰਫ ਰੁਪਏ 1,000/- ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੀ 06.12.2006 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮ ਰਾਹੀਂ ਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਘਟਨਾ ਉਸ ਸਮੇਂ 30 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਸੀ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਮੀਖਿਆ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ 'ਤੇ:

11. ਇੱਕ ਸਮੀਖਿਆ ਅਰਜ਼ੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 11.09.2018 ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸਿਰਫ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਸੀ। ਮਾਮਲਾ ਦੇਰੀ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵਿੱਚ ਵਕੀਲ ਦੋਸ਼ੀ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰੀ ਦਰਜ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ। ਵਕੀਲ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦਾ ਬਦਲਾਅ ਹੋਇਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜਦੋਂ ਦਲੀਲਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਮਿਸਟਰ ਲੁਥਰਾ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਲਈ ਸੀਖਿਆ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨਾ ਰੱਖਣ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਰਾਜੀ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ।

12. ਉਪਰੋਕਤ ਦਲੀਲ ਇਸ ਕਾਰਨ ਆਧਾਰਿਤ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀਆਂ ਸਮਕਾਲੀ ਬੈਂਚਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਰਿਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੀਨਾ ਬਨਾਮ ਘਾਸੀ ਅਤੇ ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਨਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਸੀ।

13. ਰਿਛਪਾਲ ਸਿੰਘ ਮੀਨਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਅੱਗੇ ਵਧਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਜਿਥੇ ਕਤਲ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਪਰ ਦੋਸ਼ ਸਿਰਫ ਗੰਭੀਰ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਹੀ ਸੀ, ਇਹ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ (ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ.) ਦੀ ਧਾਰਾ 300 (ਤੀਜੀ) ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਲਈ, ਇਸ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਤੇ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਨਿਆਇਕ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਬਾਵਜੂਦ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਾ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 299 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਧਾਰਾ 304 ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਸੀ ਕਿ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਤੈਅ ਕਰੇ ਕਿ ਜੇਕਰ ਇਹ ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਹੈ, ਤਾਂ ਕੀ ਇਹ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 300 ਅਧੀਨ ਮਰਡਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਮਝਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 304 ਅਧੀਨ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਤਾਂ ਇਹ "ਨਾ-ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੋਮੀਸਾਈਡ" ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਆਵੇਗਾ। ਚੋਟ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ (ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 319 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ), ਉਹ ਮੌਤ ਨੂੰ ਅੰਤਿਮ ਨਤੀਜਾ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵੀ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਰਾਇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਜਾਂ ਅਣਦੇਖਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਕੀ ਹੋਮੀਸਾਈਡ ਦੋਸ਼ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਪਰ ਸਿਰਫ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾਯਾਬ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 325 ਜਾਂ 326 ਅਧੀਨ ਹੈ।

14. ਵਿਰਸਾ ਸਿੰਘ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਰਾਦਾ ਜੋ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ ਕਿ ਸਾਧਾਰਣ ਕੁਦਰਤੀ ਕ੍ਰਮ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 300 ਦੀ ਤੀਜੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਰਵਾਈ ਧਾਰਾ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਭਾਗ ਅਧੀਨ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਪਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਈ ਗਈ ਸੀ, ਚੋਟ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕੀ ਕੋਈ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਅੰਗ ਕੱਟੇ ਗਏ ਸਨ ਜਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕੁਝ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਧਿਆਨ ਇਸ ਇਰਾਦੇ 'ਤੇ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

15. ਮਿਸਟਰ ਲੁਥਰਾ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ 34 ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਜਦੋਂ ਦੇਰੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਓਂ ਜਾਂ ਪੀੜਤਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ।

16. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਡਾ. ਸਿੰਘਵੀ, ਸੀਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਵੱਲੋਂ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਲਈ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਘਟਨਾ 34 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ ਜੋ ਰਸਤੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਵਿਵਾਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਕੇਸ ਨੇ ਕਈ ਪੜਾਅਾਂ 'ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਜਾਂਚ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚੋਂ ਲੰਘਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਜਵਾਬੀ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਦੇ ਗੁਣ-ਦੋਸ਼ ਦਾ ਮੁੜ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨਾ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਮੂਲ ਆਧਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੋਵੇਗਾ।

17. ਉਪਰੋਕਤ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ 'ਤੇ, ਅਸੀਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਅਣਇੱਛੁਕ ਹਾਂ। ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ

ਜਾ ਸਕੇ ਕਿ ਸੱਟ ਦੀ ਕਿਸਮ ਕੀ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਵਾਰ ਨੰਗੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਵੱਲੋਂ ਮਾਰੀ ਗਈ ਸੱਟ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਨਿਰਣਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਾਹਿਰਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁੱਕੇਬਾਜ਼ੀ ਵਿੱਚ, ਹੋਰ ਵਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਪਰ ਸਰੀਰ ਦੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਹਿੱਸੇ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਪਏ। ਪਿਛਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਦੀ ਘਾਟ, ਨੰਗੇ ਹੱਥਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤਿਆ ਨਾ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਰਸਤੇ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਹੋਏ ਅਚਾਨਕ ਲੜਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਰਗੇ ਪਹਿਲੂ ਵੀ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਗਏ ਹਨ।

18. ਅਸੀਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਮੀਖਿਆ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ:

19. ਅਗਲਾ ਅਸੀਂ ਸਮੀਖਿਆ ਦੇ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਮੁੜਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ, ਅਰਥਾਤ ਲਗਾਏ ਗਏ ਜੁਰਮਾਨੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਜੋ ਕਿ ਰੁ. 1,000/- ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਦੋਸ਼ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 323 ਅਧੀਨ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦੀ ਹੈ:

“323. ਸਵੈਚਛਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਲਈ ਸਜ਼ਾ।—ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ, ਧਾਰਾ 334 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਮਾਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ, ਸਵੈਚਛਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੋਟ ਪਹੁੰਚਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਅਵਧੀ ਜਾਂ ਇੱਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।” 20. ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 323 ਅਧੀਨ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੱਕ ਦੀ ਅਵਧੀ ਜਾਂ ਰੁ. 1,000/- ਤੱਕ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨੇ ਜਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨਾਲ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਿਰਫ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੀ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਵਾਲ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਲਈ ਹੈ ਕਿ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ, ਕੋਈ ਵੀ ਅਵਧੀ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾ ਦੇਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਗਲਤੀ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

21. ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਲਈ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 323 ਅਧੀਨ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦੇ ਸਿਦਾਂਤਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਨੀਲ ਦੱਤ ਸ਼ਰਮਾ ਬਨਾਮ ਰਾਜ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਘੱਟ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਵੀ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਲਾਗੂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਅਤੇ ਘਟਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋਵੇਂ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਉਲਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਇਹ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਲਗਾਈ ਗਈ ਸਜ਼ਾ, ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਵਾਰਣ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਚੋਟ/ਜਖਮ ਮੌਤ ਵਿੱਚ ਨਤੀਜਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਨਰਮੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਨਾ ਹੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਗਲਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਇੱਕ 25 ਸਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ, ਜੋ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਖੇਡ ਰਿਹਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੁਸਤ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣੂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਲਗਾਏ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਾਰ ਦਾ ਅਸਰ ਕੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਸਾਹਮਣੇ ਵਾਲਾ ਆਦਮੀ ਲਗਭਗ 65 ਸਾਲਾ (ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ 40 ਸਾਲ ਵੱਡਾ) ਹੋਵੇ। ਇਸ ਲਈ, ਇਹ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅਚਾਨਕ ਘਟਨਾ ਸੀ ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਹਥਿਆਰ ਵਰਤਿਆ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਘੱਟ ਅਤੇ ਹਾਨੀਰਹਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ, ਜੋ ਕਿ ਸਿਰਫ 1,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੋਵੇ।

22. ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਲਈ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ 'ਤੇ ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨ ਬਰਕਰਾਰ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਪਰਵਿੰਦਰ ਕੰਸਲ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਐਨ.ਸੀ.ਟੀ ਅਤੇ ਮੱਲਿਕਾਰਜੁਨ ਕੋਡਾਗਲੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਕਰਨਾਟਕ & ਓਰਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਸੀ ਕਿ ਪੀੜਿਤ ਦੇ ਅਪੀਲ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਤਿੰਨ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੱਕ ਸੀਮਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਅਰਥਾਤ ਦੋਸ਼ੀ ਦੀ ਬਰੀਕਰਨ, ਘੱਟ ਗੰਭੀਰ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣਾ, ਜਾਂ ਨਾਕਾਫੀ ਮੁਆਵਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣਾ, ਪਰ ਪੀੜਿਤ ਲਈ ਅਪੀਲ ਦੀ ਕੋਈ ਵਿਵਸਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਨਾਮ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ [ਸੰਜੇ ਕਿਸ਼ਨ ਕੌਲ, ਨਾਇਬ ਨਿਆਂਕਾ]

ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਵਾਲ ਕਰਨਾ। ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਰਾਜ ਲਈ ਸੈਕਸ਼ਨ 377 ਸੀਆਰ.ਪੀ.ਸੀ.

ਅਧੀਨ ਉਪਲਬਧ ਸੀ।

ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਵੱਡੇ ਵਕੀਲ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਮਨੋਹਰ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਸਟੇਟ8SUPERSCRIPT 'ਤੇ ਵੀ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕਹਿ ਸਕਣ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੋਂ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣ 'ਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਕੈਦ ਦੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਯਾਪਤ ਹੈ।

ਸਾਡਾ ਨਜ਼ਰੀਆ:

ਅਸੀਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਚ, ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਜੋ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਛੁੱਟ ਗਏ ਲੱਗਦੇ ਹਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਫਿਟਨੈਸ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਸੀ, ਜੋ ਲੰਬਾ ਅਤੇ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜਾਣਕਾਰ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਘੁੰਮਾਰ ਕਿੰਨਾ ਬਲ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਘੁੰਮਾਰ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜੋ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਇੱਕ 65 ਸਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਦੁੱਗਣਾ ਸੀ। ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਘੁੰਮਾਰ ਦੇ ਅਸਰ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਅਣਜਾਣਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਯਾਦ ਦਿਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਮਾਰੇ ਗਏ ਘੁੰਮਾਰ ਨਾਲ ਕੀ ਕੀ ਸੱਟ ਲੱਗ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦਿੱਤੀਆਂ ਪਰਿਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਗੁੱਸਾ ਖੋਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਫਿਰ ਗੁੱਸੇ ਦੇ ਖੋਹ ਜਾਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਨੂੰ ਸਹਿਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਉਦਾਰਤਾ ਵਿਖਾਈ ਸੀ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 323 ਅਧੀਨ ਸਾਧਾਰਣ ਚੋਟ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਵਿੱਚ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਸਜ਼ਾ 'ਤੇ ਵੀ, ਸਮਾਂ ਦੇ ਮਾਤਰ ਪਾਸ ਹੋਣ ਨਾਲ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨੰਬਰ 1 ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਮਾਰੇ ਗਏ ਘੁੰਮਾਰ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਕਾਰਨ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਗੁਆ ਦਿੱਤੀ, ਉੱਥੇ 1,000 ਰੁਪਏ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਇੱਕ ਪਰਯਾਪਤ ਸਜ਼ਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਹੱਥ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹਥਿਆਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਕਿਹਾ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇੱਕ ਬਾਕਸਰ, ਪਹਿਲਵਾਨ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਜਾਂ ਬਹੁਤ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਿਟ ਵਿਅਕਤੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਘੁੰਮਾਰ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇੱਕ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਿਟ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਇੱਕ ਵੱਧ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਿੰਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਚੋਟ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਹੱਥ ਨਾਲ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਘੁੰਮਾਰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਗੁਹਾਰ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮਹੱਤਵ ਹੈ ਜੋ ਰਿਕਾਰਡ ਦੇ ਚਿਹਰੇ 'ਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਗਲਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੁਝ ਉਪਚਾਰਾਤਮਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਵਿਚਕਾਰ ਉਚਿਤ ਅਨੁਪਾਤ ਬਣਾਏ ਰੱਖਣ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਖਤ ਸਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਇਸ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਅਜਿਹੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇ, ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸਜ਼ਾ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਅਸਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਅੱਖ ਲਈ ਇੱਕ ਅੱਖ ਜਾਂ ਇੱਕ ਦੰਦ ਲਈ ਇੱਕ ਦੰਦ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੇ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਸਮਾਜ 'ਤੇ ਉਚਿਤ ਅਸਰ ਹੋਵੇ; ਜਦੋਂ ਕਿ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਖਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਸਮੁੱਚੇ ਸਮਾਜ ਨੂ

26. ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਣੁਚਿਤ ਹਮਦਰਦੀ ਨਾਲ ਅਪਰਯਾਪਤ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾਏਗਾ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਵਿੱਚ ਜਨਤਾ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰੇਗਾ। ਸਮਾਜ ਗੰਭੀਰ ਧਮਕੀਆਂ ਅਧੀਨ ਲੰਬੇ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਜੇਕਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਖਮੀ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ, ਤਾਂ ਜਖਮੀ ਫਿਰ ਨਿੱਜੀ ਬਦਲੇ ਵੱਲ ਮੁੜ ਜਾਣਗੇ, ਇਸ ਲਈ ਹਰ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਕਿਸਮ ਅਤੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਹ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਉਚਿਤ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਏ।10SUPERSCRIPT ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸੁਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਸਜ਼ਾ ਬੇਤੁੱਕੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਪਰ ਇਹ ਉਸ ਅਤਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਬਰਬਰਤਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਅੰਜਾਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।11SUPERSCRIPT

27. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਵਿੱਚ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨੱਪਾ12SUPERSCRIPT ਉਚਿਤ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਪੈਰਾ 18 ਵਿੱਚ ਰਾਏ ਦਿੱਤੀ ਕਿ "....ਸਮਾਜ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਘੋਸ਼ਿਤ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਚਿਤ ਸਜ਼ਾ ਲਾਗੂ ਕਰਕੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

28. ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਲਈ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਇੱਕ ਸਮਾਜਿਕ ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਪਰਾਧ ਨਾ ਸਿਰਫ ਉਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਧੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਸਮਾਜਿਕ ਤਾਣੇ-ਬਾਣੇ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇੱਕ ਖੋਖਲਾਪਣ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ।13SUPERSCRIPT ਜਦੋਂ ਸੁਧਾਰ ਦਾ ਮੌਕਾ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਸਮਾਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

29. ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੇ ਪੀੜਿਤਵਾਦ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਮੂਲ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧੀ ਅਤੇ ਪੀੜਿਤ ਦੋਨਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਦੇਖਣ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਪੀੜਿਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੁਰੱਖਿਅਤ14. ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ15 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰੀਖਣਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਲਾਭਦਾਇਕ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਉਚਿਤ ਸਜ਼ਾ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਮੰਗ ਹੈ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਾਂਝੀ ਮੰਗ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਅਪਰਾਧ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਉਚਿਤ ਸਜ਼ਾ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਜੈਕਟ ਫਾਰਮੂਲਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਣਿਤੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਵਿੱਚ ਹੱਲ ਕਰਨ ਯੋਗ ਸਿਧਾਂਤ। ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਵੇਸਟਿਡ ਵਿਵੇਕ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਨਰਮੀ ਨਾਲ ਵਰਤਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਅਲਿਸਟਰ ਐਂਥਨੀ ਪਰੇਰਾ16 ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਨੀਤੀ ਦੇ ਦੋਹਰੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਰੋਕਥਾਮ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ, ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਅਚ੍ਛੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

30. ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਬੈਂਚ ਦੁਆਰਾ 18.04.2022 ਨੂੰ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਨਾਮ ਆਸ਼ੀਸ਼ ਮਿਸ਼ਰਾ @ ਮੋਨੂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ17SUPERSCRIPT ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਦਾ ਵੀ ਧਿਆਨ ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ। ਇਸ ਨੇ ਪੀੜਿਤ ਦੇ ਸੁਣਵਾਈ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ 'ਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਨੂੰ ਜੋ ਗੱਲ ਨੋਟ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੀੜਿਤ ਜੋ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਅਸਲ ਪੀੜਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਦਾਲਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਭਾਗੀਦਾਰੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤਮਾਨ ਆਪਰਾਧਿਕ ਨਿਆਂ ਵਿਤਰਣ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨੇ ਚੁਪਚਾਪ ਪੀੜਿਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਪਿੱਠ ਮੋੜ ਲਈ ਸੀ। ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਹਰ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਪੀੜਿਤ ਨੂੰ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਅਰਜ਼ੀ ਵੀ ਪੀੜਿਤ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਹੈ। ਨੇੜਲੇ ਅਤੇ ਪਿਆਰੇ ਲੋਕ ਚਾਹੇ ਉਹ ਸੰਰੱਖਿਅਕ ਜਾਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਾਰਸ ਹੋਣ, ਨੂੰ ਪੀੜਿਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ, ਪੈਰਾ 23 ਵਿੱਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ:

“23. ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਸੋਧੇ ਗਏ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਪੀੜਿਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਠੋਸ, ਲਾਗੂ ਕਰਨਯੋਗ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਪੀੜਿਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਬ੍ਰਟਮ ਫੁਲਮਨ ਵਾਂਗ ਸੀਮਿਤ ਜਾਂ ਵਿਆਖਿਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਅਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਅਧਿਕਾਰ ਪੂੰਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਤੰਤਰ, ਤੁਲਨਾਤਮਕ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਅਧੀਨ ਰਾਜ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਸਹਾਇਕ ਜਾਂ ਸਹਾਇਕ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਵਿੱਚ 'ਰਾਜ' ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ 'ਪੀੜਿਤ' ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ।” 31. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 579/2022 ਜਿਸ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬਨਵਾਰੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਮੁੜ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਉਸ ਪ੍ਰਵ੍ਰਿਤੀ 'ਤੇ ਨਾਖੁਸ਼ੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੱਟੇ ਗਏ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇੱਕ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲੇ ਸੋਮਨ ਬਨਾਮ ਕੇਰਲਾ ਦੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੈਰਾ 27, ਜੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ:

"27.1. ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰਕਾਂ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ — ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਨਿਵਾਰਣ ਹੋਣਗੇ।

27.2. ਅਪਰਾਧਿਕ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਦਾ ਸਵਾਲ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਅਤੇ ਨਿਵਾਰਣ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਦੋਵਾਂ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

27.3. ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੱਕ ਅਨੁਪਾਤਿਕਤਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਜਾਂ ਗੁਰੂਤਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

27.4. ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਦਾ ਮੁੱਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਬੰਧਿਤ ਇੱਕ ਕਾਰਕ ਇਸ ਤੋਂ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਨਤੀਜੇ ਹਨ।

27.5. ਅਣਚਾਹੇ ਨਤੀਜੇ/ਨੁਕਸਾਨ ਅਜੇ ਵੀ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਪਰਾਧੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੇ ਉਹ ਸੰਭਾਵਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵਾਨੁਮਾਨਯੋਗ ਸਨ। ਜੇਕਰ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਅਤੇ ਭੂਮਿਗਤ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇ; ਜ਼ਹਿਰੀਲਾਪਨ ਦੇ ਚਾਨਸ ਇੰਨੇ ਉੱਚੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਦਾ ਨਿਰਮਾਤਾ ਪਰ ਵਿਤਰਕ ਅਤੇ ਖੁਦਰਾ ਵਿਕਰੇਤਾ ਵੀ ਇਸ ਦੇ ਉਪਭੋਗਤਾ ਲਈ ਸੰਭਾਵਿਤ ਜੋਖਮਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਵੇਂ ਉਪਭੋਗਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿੱਧਾ ਨੁਕਸਾਨ ਨਾ ਵੀ ਇਰਾਦਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਉਪਭੋਗਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਗੰਭੀਰ ਚੋਟ ਲੱਗੇ ਜਾਂ ਨਕਲੀ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣ ਕਾਰਨ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵਧੀਆ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।"

32. ਅਸੀਂ ਪੈਰਾ 27.5 ਵਿੱਚ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਦਧਰਨ ਨੂੰ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਪਾਉਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਇੱਕ 25 ਸਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ, ਜੋ ਇੱਕ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕ੍ਰਿਕਟਰ ਸੀ, ਇੱਕ ਆਦਮੀ 'ਤੇ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ ਦਾ ਦੁੱਗਣਾ ਸੀ, ਹਮਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨੰਗੇ ਹੱਥਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦੇ (ਪੀੜਿਤ ਦੇ) ਸਿਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਵਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਅਣਚਾਹੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਅਜੇ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੌਂਪਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸੰਭਾਵਿਤ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੂਰਵਾਨੁਮਾਨਯੋਗ ਸੀ। ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਦੋਸ਼ ਸਿਰਫ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 323 ਅਧੀਨ ਹੈ। ਉਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਨੁਕਸਾਨ ਸਿੱਧਾ ਇਰਾਦਾ ਨਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਚੋਟ ਲੱਗੇ ਜਾਂ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵਧੀਆ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਹੋਰ ਸਮਾਨਤਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ 26 ਸਾਲ ਬੀਤ ਚੁੱਕੇ ਸਨ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਅਪੀਲ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣਾ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਅਨੁਪਾਤਿਕ ਅਤੇ ਅਪਰਯਾਪਤ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ।

33. ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਲਏ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ “ਪੀੜਤ ਦੀ ਬਚਾਉ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਅਤੇ ਅਸੁਰੱਖਿਅਤ ਹਾਲਤ” ਜੋ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਲਈ ਉਚਿਤ ਹੈ।

34. ਯੂ.ਐਸ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਵੀ ਪੇਨ ਬਨਾਮ ਟੈਨੇਸੀ ਵਿੱਚ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਸਮੇਂ ਕੈਪੀਟਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ “ਪੀੜਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਬਿਆਨ” ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦਿਆਂ ਇਸੇ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕਦਮ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਬੂਥ ਬਨਾਮ ਮੈਰੀਲੈਂਡ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧੀ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਿਸ ਨੇ “ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਤੇ ਜੋਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਕਾਤਲ ਨੂੰ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੀੜਤ ਵੀ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਮੌਤ ਸਮਾਜ ਅਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਲਈ ਇੱਕ ਅਨੋਖਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੈ।” ਜਸਟਿਸ ਬੈਂਜਮਿਨ ਕਾਰਡੋਜੋ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਸਨਾਇਡਰ ਬਨਾਮ ਮੈਸਾਚੁਸੇਟਸ ਇਹ ਬਾਹਰ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ “ਇਨਸਾਫ, ਜੋ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਉਹ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਨਿਆਂ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਨੂੰ ਇੰਨਾ ਨਾ ਖਿੱਚਿਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਪਤਲੀ ਧਾਗੇ ਤੱਕ ਸਿਮਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਸੱਚਾ ਰੱਖਣਾ ਹੈ।”

35. ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇੱਕ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਤਬ ਅਪਮਾਨਿਤ ਅਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਅਪਰਾਧੀ ਬਿਨਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂ ਅਪੇਕਸ਼ਾਕ੍ਰਿਤ ਘੱਟ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਸਿਸਟਮ ਪੀੜਤ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੀੜਤ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਪੇਕਸ਼ਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਸਮਾਜ ਦੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਖਾਸ

ਕਰਕੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੀੜਤ ਦਾ ਕ੍ਰਿਮਿਨਲ ਜਸਟਿਸ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਘਟਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

36. ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਲਈ ਵਰਿਸ਼ਠ ਵਕੀਲ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਹਿਣਾ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

37. ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ, ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਾਚੀਨ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀਬਿੰਬਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

> "ਜਿਥੇ ਉਪਯੋਗ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰਾਯਸਚਿੱਤ ਅਤੇ ਬਾਲਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ |
> ਮੁੜ ਮੁੜ ਕੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਪਾਰਥਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ |
> ਜੋ ਧਰਮਾਣਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅਤੇ ਅਤਿਆਦੀ ਪਰੀਕਸ਼ਣ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ |
> ਆਤਮੀ ਹੀ ਮਹਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਾ ਚਿੱਤਵਦ ਵਿਆਸਨਾਦਿਵਾਰਾਮ ||"

ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ: ਜੋ ਵਿਅਕਤੀ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤਰ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਆਂ ਵਿਤਰਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਾਪੀ ਦੀ ਉਮਰ, ਸਮਾਂ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਪ੍ਰਾਯਸਚਿੱਤ ਲਿਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਯਸਚਿੱਤ ਅਜਿਹਾ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਜਾਨ ਨਾ ਗੁਆਵੇ ਅਤੇ ਫਿਰ ਵੀ ਉਹ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਦੁੱਖ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਾਯਸਚਿੱਤ ਨਹੀਂ ਲਿਖਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

38. ਅਸੀਂ ਇਸ ਬਾਰੇ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਰਹੇ ਕਿ ਪੜਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਕਿਵੇਂ ਅੱਗੇ ਵਧੀ, ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਦਖਲ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਬੰਧਿਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ, ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦਾ ਤਰੀਕਾ, ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਹਿਚਕਿਚਾਹਟ ਸਭ ਨੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਹ ਰਾਏ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਕਿ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 323 ਅਧੀਨ ਕੇਵਲ ਇੱਕ ਮਾਮਲਾ ਹੀ ਉੱਚਿਤ ਸੰਦੇਹ ਤੋਂ ਪਰੇ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਛੋਟ ਦਿਖਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੇਵਲ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾ ਕੇ ਜਵਾਬੀ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ।

39. ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਦੋ ਵਿਚਾਰ ਸੰਭਵ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਸਜ਼ਾ ਲਈ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਤੱਥ ਦੀ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ੀ ਹੋਈ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੇਵਲ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 'ਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਇੱਸ ਲਈ ਦੋ ਸੰਭਵ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਉੱਠਦਾ।

ਨਿਸਕਰਸ਼:

40. ਉਪਰੋਕਤ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਸਮੀਖਿਆ ਅਰਜ਼ੀਆਂ/ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਹੱਦ ਤੱਕ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਲਗਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਇਹ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜਵਾਬੀ ਨੰਬਰ 1 ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਾਲ ਦੀ ਕਠੋਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਲਗਾਈ ਜਾਵੇ। ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਖਰਚੇ ਉੱਤੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਿਧੀ ਜੈਨ
(ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ: ਸ਼ਸ਼ਵਤ ਜੈਨ, ਐਲ.ਸੀ.ਆਰ.ਏ.)

ਸਮੀਖਿਆ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਆਂਸ਼ਿਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

Vasu Gupta
Advocate